

Microbryum floerkeanum

Dvärgpottia

Mossor

NE

NA

LC

DD

NT

VU

EN

CR

RE

Nära hotad (NT)
D1

Klass: Bryopsida (egentliga bladmossor), **Ordning:** Pottiales, **Familj:** Pottiaceae, **Släkte:** *Microbryum* (pottmossor), **Art:** *Microbryum floerkeanum* - dvärgpottia (F.Weber & D.Mohr) Schimp. **Synonymer:** *dvärknoppmossa*, *Microbryum floerkeanum* (Web. & Mohr.) Schimp., *Phascum floerkeanum* F.Weber & D.Mohr, *Phascum floerkeanum* Web. & Mohr.

Kännetecken

Arten har 1–2 mm höga, rödbruna skott som bildar glesa kolonier. Bladen närmast skottspetsen är äggrunda till smalt triangulära med jämna kanter som är mer eller mindre tillbakaböjda. Bladnerven är kraftig och utlöpanande i bladspetsen. Nerven har stereider (mycket tjockväggiga celler) i mitten av nerven (syns i tvärsnitt). Arten är samkönad och kapslar är vanligt förekommande. Kapseln är klotrund och fästad på ett kraftigt skaft som är kortare än kapseln. Sporererna är 15–25 µm i diameter, bruna och släta. Specialiserad vegetativ förökning är inte känd. Dvärgpottia kan likna andra arter i släktet och även pygmémossa *Acaulon muticum*, men de släta sporererna, den i det närmaste dolda kapseln i kombination med de rödbruna bladen gör arten karakteristisk. Oftast har den förväxlat med små exemplar av knopptuss *Tortula acaulon*, men den senare har papillösa sporer och bladnerv med en eller två rader av stora celler på översidan och stereider i undre delen.

Utbredning och status

Arten är i Sverige främst funnen i slättområdena i Skåne och på enstaka platser i kalkområdena norrut till Uppland. Arten förekommer sällsynt i Danmark, Norge och Finland (endast Åland). Utbredningen i Europa har en tyngdpunkt i västra Medelhavsområdet. Dvärgpottia förekommer även i Nordafrika, Turkiet och Nordamerika. Arten är rödlistad i flera andra europeiska länder (Hodgetts 2015).

Ekologi

Dvärgpottia växer på bar, periodvis fuktig lerjord med mycket hög kalkhalt, ofta krita, t.ex. på stubbåkrar, i vägskärningar, i kalkbrott och i kanten av märkegravar. Skotten är kortlivade. Arten växer ofta tillsammans med kalkjordmossa *Dicranella varia*, heltuss *Protobryum bryoides* och stjärtmossa *Pterygoneurum ovatum*. Sporererna mognar från sen höst till tidig vår.

Hot

Nedläggning och igenväxning av lertag missgynnar arten liksom minskning av trädesbruket. Andra hot kan vara gödsling och användning av bekämpningsmedel. Den av luftföroreningar orsakade sänkningen av pH-värdet i markens ytskikt är troligen också negativ.

Åtgärder

På kända lokaler måste igenväxning förhindras och användning av gödsel och bekämpningsmedel undvikas. Fler lämpliga småbiotoper i jordbrukslandskapet bör återskapas. Mer kunskap om artens aktuella status behövs.

Övrigt

Utländska namn - FI: Silmusammalet, DK: Dværg-Småmos.

Etymologi: floerkeanus = Heinrich Gustav Flörke (1764-1835), tysk präst och encyklopedist.

Uttal: [Mikróbryum *floerkeanum*]

KEY FACTS Floerke's *Phascum*. Shoots 1-2 mm high, reddish-brown, growing in sparse patches. Apical leaves ovate to narrowly lanceolate with smooth, more or less strongly recurved margins. Costa stout, excurrent. Synoicous, capsules common. Capsule globose. Seta stout, shorter than capsule. Spores 15-25 µm, brown, smooth. - Grows on bare, strongly calcareous soil. For instance found in stubble-fields, on road embankments, in limestone quarries and at the edge of marl-pits.

Litteratur

Albertson, N. 1945. Wahlenbergs färd genom Västergötland 1821. En klassisk växtlokal "emellan Kälvene och Näs". *Bot. Not.* 98: 20-32.

Albertson, N. 1946. Österplana hed. Ett alvarområde på Kinnekulle. *Acta Phytogeogr. Suec.* 20.

Hallingbäck, T. 2008. Microbryum *floerkeanum* dvärgpottia s. 128. I: Nationalnyckeln till Sveriges flora och fauna. Bladmossor. Kompaktmossor - kapmossor : Bryophyta : Anoetangium - Orthodontium. Artdatabanken, SLU, Uppsala.

Hodgetts, N. G. (red.) 2015. Checklist and country status of European bryophytes - towards a new Red List for Europe. Irish Wildlife Manuals 84. National Parks and Wildlife Service, Department of Arts, Heritage and the Gaeltacht, Ireland.

Krusenstjerna, E. v. 1945. Bladmossvegetation och bladmossflora i Uppsalatrakten. *Acta Phytogeogr. Suec.* 19.

Lönnell, N. 2005. Microbryum (*Phascum*) floerkeanum - första fyndet på nästan 50 år i Sverige? *Myrinia* 15: 3-5.

Waldheim, S. 1947. Kleinmoosgesellschaften und Bodenverhältnisse in Schonen. *Bot. Not. Suppl.* 1(1).

Författare

Tomas Hallingbäck 2008. Rev. Tomas Hallingbäck 2010. Rev. Niklas Lönnell 2016.